

Sveriges handlingsprogram för tillväxt och sysselsättning 2008–2010

Sammanfattning

Regeringens skrivelse 2008/09:34 innehåller Sveriges handlingsprogram för tillväxt och sysselsättning 2008–2010 i enlighet med riktlinjerna i EU:s strategi för tillväxt och sysselsättning, den s.k. Lissabonstrategin.

Utskottet konstaterar inledningsvis att världsekonomin för närvarande skakas av en allvarlig kris, och att den svenska ekonomin drabbas hårt. Utskottets grundläggande uppfattning är emellertid att den ekonomiska politik som kommer till uttryck i skrivelsen fortfarande är den rätta vägen för att långsiktigt säkra den svenska konkurrenskraften. Mot den bakgrunden avstyrker utskottet en motion (s) om att politiken bör ges en annan inriktning. Utskottet anser också att riksdagen bör lägga regeringens skrivelse till handlingarna.

Utskottet avstyrker därutöver en motion (mp) där motsvarande yrkanden i december 2007 resulterade i ett tillkännagivande från riksdagen som utskottet anser att regeringen har beaktat i den här aktuella skrivelsen. Yrkandena i samma motion om klimat- och havsmiljöfrågor avstyrks med hänvisning till att förslag kan väntas i propositioner som är aviserade till våren 2009.

Andra uppfattningar än de utskottets majoritet står bakom redovisas i tre reservationer (s; v; mp).

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Skrivelsens huvudsakliga innehåll	4
Utskottets överväganden	5
Bakgrund	5
Skrivelsens struktur	5
Motionerna	6
Vissa kompletterande uppgifter	7
Utskottets ställningstagande	12
Reservationer	14
1. Sveriges handlingsprogram för tillväxt och sysselsättning 2008–2010 (s)	14
2. Sveriges handlingsprogram för tillväxt och sysselsättning 2008–2010 – motiveringen (v)	15
3. Sveriges handlingsprogram för tillväxt och sysselsättning 2008–2010 (mp)	16
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	19
Skrivelsen	19
Följdmotionerna	19
<i>Bilaga 2</i>	
De integrerade riktlinjerna	20
<i>Bilaga 3</i>	
Strukturindikatorer. Sverige jämfört med övriga EU år 2007	22

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Sveriges handlingsprogram för tillväxt och sysselsättning 2008–2010

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:N4 yrkandena 1 och 2 samt 2008/09:N5 yrkandena 1–5 och lägger skrivelse 2008/09:34 till handlingarna.

Reservation 1 (s)

Reservation 2 (v) – motiveringen

Reservation 3 (mp)

Stockholm den 22 januari 2009

På näringsutskottets vägnar

Karin Pilsäter

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Karin Pilsäter (fp), Tomas Eneroth (s), Björn Hamilton (m), Hans Rothenberg (m), Carina Adolfsson Elgestam (s), Maria Plass (m), Jan Andersson (c), Alf Eriksson (s), Krister Örnfrjäder (s), Marie Weibull Kornias (m), Karin Åström (s), Mikael Oscarsson (kd), Staffan Anger (m), Kent Persson (v), Liselott Hagberg (fp), Per Bolund (mp) och Eva-Lena Jansson (s).

Redogörelse för ärendet

I detta betänkande behandlas

dels regeringens skrivelse 2008/09:34 om Sveriges handlingsprogram för tillväxt och sysselsättning 2008–2010,

dels två motioner som väckts med anledning av skrivelsen.

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

Strategin för tillväxt och sysselsättning, den s.k. Lissabonstrategin, är EU:s gemensamma ramverk för att främja en långsiktig utveckling med hållbar tillväxt och full sysselsättning. I strategin ingår att medlemsstaterna ska ta fram nationella handlingsprogram för hur de på nationell nivå genomför strategin.

Här aktuell skrivelse innehåller Sveriges handlingsprogram för tillväxt och sysselsättning 2008–2010 och presenterar regeringens politik som ska lägga grunden för en långsiktigt hållbar ekonomisk utveckling, skapa utrymme för ökad välfärd samt möta kommande utmaningar.

Utskottets överväganden

Bakgrund

Vid toppmötet i Lissabon i mars 2000 enades EU:s stats- och regeringschefer om en gemensam strategi för att på bred front möta de ekonomiska, sociala och miljörelaterade utmaningar som EU står inför – Lissabonstrategin. Vid Europeiska rådets möte i mars 2005 uppmanades medlemsstaterna att presentera nationella handlingsprogram för tillväxt och sysselsättning för perioden 2005–2008 med årliga uppföljningsrapporter. Beslutet fattades i samband med Europeiska rådets halvtidsöversyn av Lissabonstrategin, och syftet var att stärka det politiska åtagandet och genomförandet av strategin på nationell nivå.

Medlemsländernas årliga uppföljningsrapporter sammanställs och analyseras av kommissionen, vilken i sin tur presenterar en årlig rapport som, utöver medlemsstaternas årliga rapporter, även bygger på kommissionens årliga översyn av de insatser som har genomförts på EU-nivå inom ramen för Lissabonstrategin. Därutöver följs genomförandet av strategin årligen upp vid Europeiska rådets vårtoppmöte på basis av kommissionens årliga rapport och medlemsstaternas redovisningar.

Vid vårtoppmötet i mars 2008 antogs en lång rad slutsatser till grund för det fortsatta arbetet med Lissabonstrategin. Europeiska rådet angav bl.a. riktlinjer för treårsperioden 2008–2010. Medlemsländernas ansträngningar kommer under den nya perioden att fokusera på att reformer genomförs. Europeiska rådet uppmanade dessutom kommissionen och rådet att inleda tankearbetet kring Lissabonstrategins förlängning eller eventuell efterföljare efter 2010. Vid mötet stödde Sverige kommissionens analys och den tyngdpunkt som lades vid att fortsätta och fördjupa genomförandet. Sverige fäste också stor vikt vid Lissabonprocessens externa dimension, då frihandel och öppna marknader bidrar till tillväxt och sysselsättning.

Skrivelsens struktur

Den nu aktuella skrivelsen (skr. 2008/09:34) presenterades i början av oktober 2008 och innehåller alltså regeringens förslag till svenskt handlingsprogram för tillväxt och sysselsättning för 2008–2010 i enlighet med Lissabonstrategins s.k. integrerade riktlinjer. Dessa omfattar de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken och de gemensamma riktlinjerna för sysselsättningspolitiken. De integrerade riktlinjerna finns mer utförligt beskrivna i en bilaga i skrivelsen och redovisas i punktform i detta betänkandes bilaga 2.

Skrivelsen inleds med ett avsnitt där det bl.a. ges en orientering om det ekonomiska läget i Sverige. Därefter följer de tre huvudavsnitten makroekonomisk politik, mikroekonomisk politik och sysselsättningspolitik. Med utgångspunkt i de integrerade riktlinjerna redovisas i vart och ett av dessa avsnitt politikens målsättningar och inriktning samt de åtgärder som har vidtagits eller planeras för perioden 2008–2010. För en närmare beskrivning av politikens inriktning och vidtagna och planerade insatser hänvisas till skrivelsen.

I skrivelsens bilaga 2 finns en tabell med ett antal strukturindikatorer där situationen i Sverige jämförs med övriga EU-länder. Tabellen återfinns i sin helhet i bilaga 3 till detta betänkande. Det kan nämnas att de ”topp- respektive bottenplaceringar” (de två högra kolumnerna i tabellen i bilagan) som redovisades för Sverige i förra årets skrivelse är desamma i årets skrivelse.

Motionerna

I Socialdemokraternas kommittémotion 2008/09:N4 sägs att den numera missvisande ekonomiska verklighetsbeskrivning som regeringen redogör för i sin skrivelse tydligt visar hur snabbt utvecklingen har gått. Motionärerna anser att den mycket snabba negativa utvecklingen gör regeringens åtgärder otillräckliga eller direkt felaktiga och att politiken behöver ställas om för att Sveriges konkurrenskraft ska kunna värnas. De framhåller vikten av att den svenska politiken för tillväxt och sysselsättning bygger på en helhetssyn på tillväxt, och att svensk konkurrenskraft måste stärkas genom en sammanhållen jobbpolitik. Motionärerna konstaterar att skrivelsen innehåller insatser och åtgärder inom många olika politikområden. De avstår dock ifrån att i detalj redogöra för den politik de förespråkar på samtliga dessa områden och hänvisar i stället till de motioner som partiet har väckt i anslutning till budgetpropositionen för 2009. I här aktuell motion åskådliggör motionärerna i första hand skillnaderna mot regeringen i synen på vad som skapar tillväxt och jobb i Sverige. Bland det som tas upp i motionen märks exempelvis en arbetslinje bestående av fyra byggstenar: En offensiv politik för att skapa fler och nya jobb, ett uthålligt arbetsliv som förhindrar utslagning, en aktiv arbetsmarknadspolitik och en väl fungerande inkomsttrygghet på vägen mellan två jobb. Vidare presenteras olika insatser för att stimulera framväxten av fler företag, däribland ett småföretagarstipendium och ett innovationslån. Även satsningar på investerings- och exportfrämjande samt på s.k. strategiska branschprogram föreslås. Olika utbildnings- och kompetensutvecklingsinsatser anges också som centrala ingredienser i en framgångsrik politik för tillväxt och sysselsättning. Motionärerna understryker också vikten av att arbetslöshetsförsäkringen förbättras radikalt.

Avslutningsvis framhåller motionärerna att regeringen bör verka för att Lissabonstrategin även framöver ses som tredelad, dvs. att socialpolitiken, den ekonomiska politiken och miljöpolitiken ömsesidigt stöder varandra.

I motion 2008/09:N5 (mp) betonas att utgångspunkten för Lissabonstrategin är att den ska bygga på varje enskilt lands särskilda förutsättningar och behov och att ytterligare beslut på EU-nivå inte ska eftersträvas. Det är också viktigt att EU:s regelverk inte hindrar medlemsstater från att ta sitt nationella ansvar som t.ex. innebär att Sverige ska kunna gå före i en aktiv klimat- och miljöpolitik. Inom ramen för Lissabonstrategin och dess genomförande är det viktigt att framhålla att det inte ska överföras ytterligare beslutskompetens till EU.

Motionärerna anser att det är hög tid att börja arbeta för att förbättra Lissabonstrategins integrerade riktlinjer. Regeringen bör föreslå för framtiden relevanta förändringar av Lissabonstrategin. Framför allt är det viktigt att Sverige arbetar för att miljöfrågorna ska finnas med mer konkret i strategin, och att de är tydligt integrerade i alla delar. Regeringen ska, enligt motionärerna, ta fram en svensk strategi med konkreta förslag inom klimat- och havsmiljöområdena att driva inom EU inför kommande uppdateringar av EU:s Lissabonstrategi.

Vidare anser de att jämställdhetsarbetet saknas i handlingsprogrammet. Detta borde vara integrerat i samtliga riktlinjer, framför allt kring sysselsättning, välfärd och företagande. Motionärerna ser det som förvånande att inga initiativ tas för hur och inom vilka områden regeringen avser att agera för att stärka miljöarbetet, med särskild inriktning på klimatfrågan, utifrån EU:s åtaganden om Lissabonstrategin och hur detta ska genomföras i Sverige. Regeringen bör utifrån riktlinjerna i Lissabonstrategin lägga fram konkreta förslag för att motverka klimatförändringar och främja en hållbar utveckling i Sverige. Som en del i arbetet med genomförandet av Lissabonstrategin bör Sverige lära av andra länders arbete med social ekonomi. Motionärerna anser att regeringen bör utarbeta en svensk strategi för socialt företagande.

Vissa kompletterande uppgifter

Näringsutskottets behandling av regeringens uppföljning av det nationella handlingsprogrammet för 2006–2008

Hösten 2007 behandlade näringsutskottet regeringens årliga uppföljningsrapport om Lissabonstrategin (skr. 2007/08:23, bet. 2007/08:NU5). Inför EU:s översyn av de s.k. integrerade riktlinjerna våren 2008 betonade utskottet bl.a. vikten av att regeringen verkar för att positionerna flyttas fram inom ramen för gällande riktlinjer när det gäller frågor om frihandel respektive immaterialrätt. I det senare fallet ansåg utskottet det inte minst viktigt att nå en lösning i den komplexa patentfrågan. Det var även utskottets mening att regeringen vid överläggningar på EU-nivå bör betona värdet av

att EU:s mål om att minska företagens regelbörda verkligen realiseras. Vidare förutsatte utskottet att regeringen värnar subsidiaritetsprincipen i det fortsatta arbetet med att utveckla Lissabonstrategin.

Utskottet instämde i vad som anfördes i en motion (mp) om att det finns ett värde i att lära av andra länders erfarenheter på området social ekonomi men konstaterade samtidigt att regeringen hade givit ett antal myndigheter i uppdrag att ta fram ett brett, tvärsektoriellt program med förslag på insatser som stimulerar till att fler sociala företag startar och växer. Utskottet förutsatte att de för Lissabonprocessen relevanta åtgärder som regeringen har för avsikt att genomföra på detta område kommer att redovisas i kommande svenska handlingsprogram.

Utskottet tillstyrkte önskemål i nyss refererad motion om att det svenska handlingsprogrammet för perioden 2008–2010 bör innehålla en beskrivning av det som, utöver ambitionen att motverka felaktiga utbetalningar från de svenska trygghetssystemen, görs för att bekämpa sådant skattefusk som exempelvis användningen av svart arbetskraft. Även jämställdhetsfrågor med bäring på Lissabonstrategin borde, enligt utskottet, ges större utrymme i det handlingsprogram som kommer att arbetas fram under 2008. Utskottets ställningstagande till frågorna om social ekonomi, jämställdhet och svartarbete innebar att det delvis ställde sig bakom tre yrkanden (mp), vilket resulterade i ett tillkännagivande från riksdagen till regeringen.

Utskottet ställde sig i övrigt bakom de insatser som görs inom ramen för det svenska handlingsprogrammet, samtidigt som det noterade att Sverige vid tidigare uppföljningar har visat sig ligga långt framme när det gäller att omsätta Lissabonstrategins tankegångar i praktisk handling med positiva effekter för tillväxt och sysselsättning. Det var utskottets förvisning att det fortsatta genomförandet av det svenska handlingsprogrammet kommer att göra det än mer lönsamt att arbeta, ytterligare stärka det svenska företagsklimatet och förbättra den svenska konkurrenskraften. Förslag i motioner följdes upp i tre reservationer (s; v; mp).

Behandlingen av riksdagens tillkännagivande i skrivelsen

Med anledning av riksdagens ovan nämnda tillkännagivande kan det konstateras att social ekonomi behandlas i skrivelsens avsnittet 4.2 En arbetsmarknad för alla (s. 56 f.). Regeringen framhåller (s. 66 f.) att sociala företag som företagsform, i Sverige och andra europeiska länder, har visat sig kunna bidra till att skapa arbete för människor som står långt från arbetsmarknaden, och att dessa företag därmed kan hjälpa till att bryta utanförskapet. Regeringen hänvisar i övrigt till den pågående beredningen av det uppdrag den givit till Verket för näringslivsutveckling (Nutek) om att utarbeta ett tvärsektoriellt program med förslag på insatser som stimulerar till att fler sociala företag startar och växer (se vidare nedan).

Beträffande skattefusk och svartarbete finns ett avsnitt i skrivelsen (s. 20 f.) som beskriver regeringens åtgärder mot fusk och överutnyttjande, däribland de insatser som görs för att motverka just skattefusk och svartarbete. När det gäller jämställdhetsarbetet finns det översiktligt beskrivet i skrivelsen (s. 60 f.). Där framgår bl.a. att jämställdhet ska omfatta alla politikområden och genomsyra hela regeringens politik och att regeringen sedan 2007 kraftigt har ökat resurserna för jämställdhetsinsatser, vilket, enligt regeringen, bl.a. har bidragit till att minska skillnaderna mellan kvinnors och mäns möjligheter att förvärvsarbeta, starta företag, utbilda sig och försörja sig själva. Vidare framgår det att regeringens arbete med att ta fram en samlad strategi för jämställdhet på arbetsmarknaden och i näringslivet har påbörjats och förväntas vara avslutat 2009. Noterbart är också att det i inledningen till skrivelsens bilaga 1, i vilken de integrerade riktlinjerna beskrivs närmare, sägs att ”genomförandet av dessa riktlinjer ur alla aspekter skall ske med ett jämställdhetsperspektiv”.

Åtgärder med anledning av konjunkturavmattningen

Sedan regeringens skrivelse avlämnades i början av oktober 2008 har det allmänna ekonomiska läget hastigt försämrats, vilket bl.a. har resulterat i att situationen på den svenska arbetsmarknaden har förvärrats och att de finansiella förutsättningarna för företagande i många fall har blivit mycket ansträngda.

Mot denna bakgrund har regeringen under hösten 2008 förslagit ett antal akuta insatser som riksdagen därefter har fattat beslut om. I oktober föreslogs en utökning av den s.k. insättningsgarantin (prop. 2008/09:49, bet. 2008/09:FiU14). Senare samma månad föreslog regeringen en ny lag som möjliggör för regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer att lämna stöd i olika former till kreditinstitut (prop. 2008/09:61, bet. 2008/09:FiU16).

Ytterligare förslag har gällt ökade kreditmöjligheter för företag genom överlåtelse av aktier i Venantius AB till AB Svensk Exportkredit samt åtgärder för förstärkt utlåning från AB Svensk Exportkredit och Almi Företagspartner AB (prop. 2008/09:73, bet. 2008/09:FiU17). Vidare har regeringen lämnat förslag om staten som huvudman för bolag med verksamhet avseende forskning och utveckling och annan verksamhet inom fordonsklustret m.m. (prop. 2008/09:95, bet. 2008/09:FiU19). I båda dessa fall har näringsutskottet yttrat sig till finansutskottet (bet. 2008/09:NU4y respektive 2008/09:NU6y).

I december 2008 fattade riksdagen beslut om att ge AB Svensk Exportkredit och Exportkreditnämnden utökade möjligheter att tillhandahålla exportfinansiering. Beslutet innebär att svensk exportindustri får tillgång till finansiering på långa löptider (prop. 2008/09:86, bet. 2008/09:NU12).

Det kan även nämnas att näringsutskottet har yttrat sig till finansutskottet över förslag i tre motioner (s, v, mp), som med hänvisning till den kraftiga konjunkturavmattningen och situationen på arbetsmarknaden hade väckts med stöd av 3 kap. 13 § riksdagsordningen om händelser av större vikt (bet. 2008/09:FiU12, bet. 2008/09:NU5y). Motionerna avslogs av riksdagen.

Regeringen har för avsikt att den 22 januari 2009 presentera en proposition som innehåller dels en närmare beskrivning av redan vidtagna åtgärder på området, dels ytterligare förslag till insatser för jobb och omställning.

Kommissionens handlingsplan mot den ekonomiska krisen

Europeiska rådet beslutade vid sitt möte den 15 och 16 oktober 2008 att utöver att vidta åtgärder för att möta den finansiella krisen även agera för att stödja tillväxt och sysselsättning. Rådet uppmanade kommissionen att före årets slut presentera förslag till åtgärder i syfte att bl.a. bevara den europeiska industrins konkurrenskraft.

Den 26 november 2008 antog kommissionen sedermera ett meddelande med titeln Lissabonstrategin: en europeisk plan för tillväxtens och sysselsättningens återhämtning (KOM(2008)800). Meddelandet låg till grund för ett beslut i Europeiska rådet den 11 och 12 december om ett samordnat agerande från EU och medlemsstaterna för att minimera krisens negativa effekter på den reala ekonomin. Kommissionens meddelande ska betraktas som kommissionens huvudrapport i uppföljningen av Lissabonstrategin 2008.

Uppskjuten framstegsrapport

Kommissionens analys av medlemsstaternas rapporter skulle ha presenterats den 16 december 2008. Vid den aktuella tidpunkten valde kommissionen emellertid att endast lägga fram två meddelanden som handlade om genomförandet av åtgärder på EU-nivå inom ramen för det gemensamma Lissabonprogrammet (KOM(2008)881) respektive om den externa dimensionen av Lissabonstrategin för tillväxt och sysselsättning (KOM(2008)874).

Kommissionens analys av medlemsstaternas rapporter samt därtill knutna rekommendationer sköts på framtiden och kommer, enligt aktuella uppgifter från kommissionen, att presenteras i slutet av januari 2009. Förslag till vissa förändringar av de integrerade riktlinjerna väntas i mitten av februari.

Lissabonstrategin under det svenska ordförandeskapet

I januari 2008 informerade EU-minister Cecilia Malmström riksdagen om regeringens förberedelser för Sveriges ordförandeskap i EU andra halvåret 2009. I talet lyfte statsrådet fram fem prioriterade områden, däribland jobb, tillväxt och konkurrenskraft (Lissabonstrategin).

I det gemensamma artonmånadersprogram som de franska, tjeckiska och svenska ordförandeskapen lade fast i juni 2008 sägs att genomförandet av Lissabonstrategin fortfarande är ett grundläggande krav för att skapa fler och bättre arbetstillfällen och för att säkerställa en hållbar tillväxt på lång sikt. De tre ordförandeskapen åtar sig att främja strategins fullständiga genomförande och kommer att arbeta för att lägga grunden till en förnyad Lissabonstrategi. I enlighet med uppmaningen från Europeiska rådets vårmöte 2008 kommer ordförandeskapen också att bidra till reflektionsprocessen kring Lissabonstrategins framtid efter 2010, särskilt för att stärka unionens globala konkurrenskraft ytterligare, förbättra den inre marknaden, säkerställa hållbar tillväxt, öka sysselsättningen och den sociala sammanhållningen, säkerställa sunda offentliga finanser, öka energiförsörjningstryggheten och bekämpa klimatförändringarna. De kommer också att stödja kommissionens och medlemsstaternas arbete när det gäller vidareutvecklingen av en metod för övervakning och utvärdering av Lissabonreformerna.

Om social ekonomi

I motion 2008/09:N5 (mp) förs det fram krav på att det utarbetas en strategi för social ekonomi. Det kan i det sammanhanget nämnas att regeringen i november 2007 gav Nutek i uppdrag att i samråd med dåvarande Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS), Försäkringskassan och Socialstyrelsen utarbeta ett tvärsektorielt program med förslag på insatser som stimulerar till att fler sociala företag startar och växer. I maj 2008 överlämnade Nutek ett programförslag till Näringsdepartementet.

I ett frågesvar (fr. 2008/09:316) till Krister Örnfjäder (s) om social ekonomi daterat den 3 december 2008 sade näringsminister Maud Olofsson att det ovan nämnda förslaget bereds inom Regeringskansliet genom arbetet med att ta fram en handlingsplan. Vidare redovisade statsrådet att Nutek i slutet av november 2008 fick i uppdrag att i samarbete med Arbetsförmedlingen, Socialstyrelsen och Försäkringskassan genomföra informationsinsatser om socialt företagande. Syftet är att öka kunskapen hos myndigheter och i samhället om de sociala företagens potential när det gäller rehabilitering och sysselsättning, samt att inspirera fler att starta sociala företag.

Regeringens arbete med jämställdhetsfrågor inom EU

Med anledning av vad som anförs i motion 2008/09:N5 (mp) om jämställdhetsfrågor kan det nämnas att utrikesutskottet i samband med riksdagens behandling av regeringens berättelse om verksamheten i Europeiska unionen under 2007 konstaterade att Sverige arbetar aktivt för att främja jämställdhet inom alla politikområden och för att stärka jämställdhetsintegreringen såväl i rådets arbete som i genomförandet av EU:s större processer och program (skr. 2007/08:85, bet. 2007/08:UU10). Sverige verkar

särskilt för genomförandet av den europeiska s.k. jämställdhetspakten inom ramen för Lissabonstrategin. En liknande iakttagelse redovisade utrikesutskottet i ett utlåtande (bet. 2007/08:UU11) över kommissionens politiska strategi för 2009 (KOM(2008)72).

Klimat- och havsmiljöfrågor

Beträffande åtgärder på klimatområdet kan noteras att EU:s omfattande klimat- och energipaket antogs av Europeiska rådet i december 2008. Uppgårelsen om klimatpaketet bedöms vara av mycket stor betydelse inför FN-förhandlingarna om ett nytt globalt klimatavtal i Köpenhamn hösten 2009. Regeringen har för avsikt att presentera en klimatpolitisk proposition i mars 2009.

Angående havsmiljöfrågor, som tas upp i en av motionerna, kan det nämnas att regeringen i budgetpropositionen för 2009 (prop. 2008/09:1, utg.omr. 20) framhåller att den i arbetet med att nå miljökvalitetsmålet Hav i balans prioriterar insatser för en bättre havsmiljö i Östersjön och Västerhavet. Särskild prioritet ligger på EU-arbete inom bl.a. jordbruks- och fiskeområdet i syfte att gynna havsmiljön. Sverige är drivande i arbetet med att utforma EU:s framtida havspolitik och dess Östersjöstrategi, att stärka Östersjöns skyddskommissions (Helcom) arbete bl.a. genom att genomföra en ambitiös aktionsplan samt att vara delaktiga i de internationella havskonventionerna. Naturvårdsverket ska 2009 lämna förslag till det svenska handlingsprogrammet för att genomföra Helcoms aktionsplan. Vidare meddelade regeringen att det pågår arbete med att ta fram en sammanhållen svensk havspolitik. En havspolitik proposition kommer att presenteras i mars 2009. Denna väntas bl.a. bygga på Havsmiljöutredningens slutbetänkande En utvecklad havsförvaltning (SOU 2008:48) som överlämnades till miljöminister Andreas Carlgren i maj 2008.

Utskottets ställningstagande

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som innebär en annan inriktning på de svenska insatserna för tillväxt och sysselsättning än den regeringen föreslår i skrivelsen. Vidare avslår riksdagen yrkanden som vid tidigare behandling har resulterat i ett tillkännagivande som regeringen har beaktat i här aktuell skrivelse. Avslutningsvis lägger riksdagen regeringens skrivelse till handlingarna.

Jämför reservationerna 1 (s), 2 (v) och 3 (mp).

Världsekonomin skakas för närvarande av en allvarlig kris, och den svenska ekonomin drabbas hårt. Den globala finansiella oron har starkt bidragit till en konjunkturavmattning som saknar motsvarighet i modern tid. Den plötsliga nedgången i efterfrågan kombinerat med finansiella svårigheter för många svenska företag har gjort att den svenska arbetsmarknaden har utsatts för betydande påfrestningar. Antalet varsel har under de senaste månaderna nått en sådan omfattning att vi måste gå långt tillbaka för att hitta jämförbara nivåer.

Den akuta situationen har i huvudsak uppkommit efter att regeringen avlämnade sin skrivelse, och utskottet avser inte att gå in sakpolitiskt på de olika insatser som beskrivs i skrivelsen. De förslag eller åtgärder som redovisas i skrivelsen kommer i stället att beredas av respektive berört utskott då de föreläggs riksdagen i form av propositioner.

Utskottets grundläggande uppfattning är emellertid att den ekonomiska politik som kommer till uttryck i skrivelsen – strävan efter att få folk i arbete och främja företagande – fortfarande är den rätta vägen för att långsiktigt säkra den svenska konkurrenskraften. Att den akuta ekonomiska krisen har tvingat den svenska regeringen, liksom EU och många andra stater, att vidta extraordinära åtgärder innebär, enligt utskottets uppfattning, inte ett ifrågasättande av den allmänna inriktningen. Med en annan politik än den som redovisas i skrivelsen hade situationen på den svenska arbetsmarknaden och för svenska företag kunnat vara betydligt allvarigare och behovet av akuta insatser därmed än större. Då den väg för att nå Lissabonstrategins målsättningar som stakas ut i Socialdemokraternas kommittémotion 2008/09:N4 är en annan än den regeringen och utskottet förespråkar, bör riksdagen således lämna motionen utan vidare åtgärd.

Beträffande motion 2008/09:N5 (mp) vill utskottet inledningsvis erinra om att några av yrkandena med identisk lydelse så sent som i december 2007 resulterade i ett tillkännagivande från riksdagen. Regeringen har också i skrivelsen beaktat detta genom att redovisa insatser för social ekonomi, bekämpande av svartarbete och skattefusk samt åtgärder för att öka jämställdheten. Det saknas därför skäl för riksdagen att agera med anledning av de yrkanden i motionen som gäller sådana frågor. Beträffande yrkandet om en särskild strategi för social ekonomi hänvisar utskottet även till pågående arbete med att ta fram en handlingsplan på området. Yrkandena om åtgärder på klimat- och havsområdena bör kunna tillgodoses genom förslag i de klimat- respektive havsmiljöpropositioner som är aviserade till mars 2009. Utskottet anser inte att riksdagen genom ett uttalande i linje med vad som föreslås i motionen bör föregripa detta arbete.

Med det anförda avstyrker utskottet båda de här aktuella motionerna och föreslår att riksdagen lägger regeringens skrivelse till handlingarna.

Reservationer

1. Sveriges handlingsprogram för tillväxt och sysselsättning 2008–2010 (s)

av Tomas Eneroth (s), Carina Adolfsson Elgestam (s), Alf Eriksson (s), Krister Örnfjäder (s), Karin Åström (s) och Eva-Lena Jansson (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:N4 yrkandena 1 och 2, avslår motion 2008/09:N5 yrkandena 1–5 och lägger skrivelse 2008/09:34 till handlingarna.

Ställningstagande

Det av regeringen i oktober 2008 presenterade handlingsprogrammet för tillväxt och sysselsättning avspeglar i mångt och mycket det förhållandevis ljusa konjunkturläge som rådde i mitten av förra året. Därutöver redovisar regeringen den politik man hittills har bedrivit under mandatperioden. Denna politik leder till större arbetslöshet, ökade klyftor i samhället och sämre tillväxt och riskerar därmed själva grunden för den svenska konkurrenskraften. Den är dessutom konsekvent orättvis, omodern, ojämställd och oansvarig. Vi avser dock inte att gå in sakpolitiskt på de olika insatser som beskrivs i skrivelsen. De förslag eller åtgärder som redovisas i skrivelsen kommer i stället att beredas av respektive berört utskott då de föreläggs riksdagen i form av propositioner.

Att den allvarliga ekonomiska situationen nu ytterligare förstärker de grundläggande svagheter hos regeringens politik för tillväxt och sysselsättning gör att handlingsprogrammet måste få ett helt annat innehåll. Vi anser, i likhet med vad som sägs i motion 2008/09:N4 (s), att den politik för tillväxt och sysselsättning som Socialdemokraterna har presenterat i parti- och kommittémotioner i samband med budgetpropositionen för 2009 ger betydligt bättre förutsättningar för Sverige att rida ut den kraftiga konjunkturinbromsningen. Av nämnd motion framgår bl.a. skillnaderna mellan vår och regeringens syn på vad som skapar tillväxt och jobb i Sverige. Dessa skillnader handlar bl.a. om vår övertygelse om att grunden för jobbtillväxten är en väl fungerande lönebildning och arbetsmarknad, statsfinanser i ordning och god ekonomi i kommunsektorn. En ekonomisk politik som håller räntor och inflation nere och konsumtionen uppe gör att svenska företag kan växa och anställa. Tillgång till välfärdstjänster av god kvalitet är också av avgörande betydelse för människors möjligheter att bidra till den ekonomiska tillväxten.

Vi vill särskilt betona värdet av en sammanhållen jobbpolitik bestående av offensiva insatser för att skapa fler och nya jobb, att åstadkomma ett uthålligt arbetsliv som förhindrar utslagning och som gör att människor kan arbeta ett helt yrkesliv. Därtill behövs en aktiv arbetsmarknadspolitik som skapar möjligheter – men som också ställer krav på att den som drabbats av arbetslöshet hittar ett nytt jobb. En väl fungerande inkomstrygghet är också ett centralt inslag i vår politik.

I nämnd motion föreslås också flera åtgärder för att stärka tryggheten för företagare, för att få fler företag att bildas och växa och för att göra det enklare för företag att exportera. Vi anser dessutom att de av den socialdemokratiska regeringen introducerade s.k. strategiska branschprogrammen var ett framgångsrecept som den nuvarande regeringen tyvärr inte har anammat. I motionen poängteras också betydelsen av investeringar i utbildning och fortbildning. Kompetensutveckling och vidareutbildning är nyckelord i sammanhanget.

Avslutningsvis vill vi också understryka vikten av att regeringen verkar för att Lissabonstrategin även framöver ses som tredelad, dvs. att socialpolitiken, den ekonomiska politiken och miljöpolitiken ömsesidigt stöder varandra. Strategin bör utgå från synsättet att det är väl fungerande marknader, utbildning, en aktiv välfärds politik och en progressiv miljöpolitik som tillsammans bidrar till tillväxt och jobbskapande i Sverige och i övriga Europa. Enligt vårt synsätt är detta särskilt viktigt i den lågkonjunktur som vi nu upplever.

Med det anförda tillstyrks motion 2008/09:N4 (s). Motion 2008/09:N5 (mp) avstyrks.

2. Sveriges handlingsprogram för tillväxt och sysselsättning 2008–2010 – motiveringen (v)

av Kent Persson (v).

Ställningstagande

I anslutning till regeringens uppföljningsrapport om det svenska genomförandet av Lissabonstrategin hösten 2007 (skr. 2007/08:23, bet. 2008/09:NU5) avlämnade företrädare för Vänsterpartiet en omfattande motion (mot. 2007/08:N3) med kritik mot genomförandet i Sverige.

Denna gång har jag och Vänsterpartiet avstått från att motionera i frågan. Jag väljer i stället att upprepa huvuddragen i vår motion från förra året. Efter en närmare analys av regeringens handlingsprogram finner vi nämligen att vår kritik fortfarande är i allra högsta grad berättigad och om möjligt än mer befogad med hänsyn till den häftiga avmattning av konjunkturen som vi har upplevt under de senaste månaderna. Dessa helt nya ekonomiska förutsättningar har regeringen för övrigt inte alls beaktat i handlingsprogrammet.

Min uppfattning är således, i likhet med vad jag framhöll förra året, att den politik som regeringen driver och som avspeglas i handlingsprogrammet, leder till stagnerande tillväxt, ökad arbetslöshet, större utanförskap och djupare klass- och könsklyftor. Lissabonstrategins grundtankar om långsiktigt hållbar tillväxt och sysselsättning förfelas därmed helt.

Ett alternativ till regeringens politik som på ett helt annat sätt tar itu med de samhällsproblem jag nämner ovan återfinns i de parti- och kommitémotioner som Vänsterpartiet har väckt i anslutning till budgetpropositionen för 2009. I dessa motioner redovisas flera åtgärder som jag inte har för avsikt att upprepa i denna reservation. Det är dock klart att dessa åtgärder, till skillnad från regeringens, kan möta sådana stora samhällsekonomiska utmaningar som behovet av att utjämna löneskillnaderna mellan kvinnor och män, förbättrad infrastruktur, krafttag mot klimatförändringarna, ett stärkt utbildningsväsende och en utbyggd välfärd. Den svenska välfärdsmodellens grundvalar – en arbetsmarknadsmodell där kollektiva parter kan förhandla fram trygga och flexibla villkor, solidariskt finansierade och heltäckande socialförsäkringar samt allmänt tillgängliga välfärds-tjänster – bevaras till gagn för en utveckling i linje med Lissabonstrategins övergripande målsättningar om hållbar tillväxt. Den politik som avspeglas i handlingsprogrammet innebär det motsatta, dvs. att den svenska välfärdsmodellens fundament ska monteras ned, och tillväxt ska i stället grundas på framväxten av en låglöneemarknad kännetecknad av ökade inkomst- och förmögenhetsklyftor.

Den politik som redovisas i regeringens skrivelse är också felriktad när det gäller små och medelstora företag. Jag är övertygad om att Vänsterpartiets sammantagna politik på detta område skulle gynna utvecklingen i dessa företag på ett mer effektivt sätt till skillnad från de insatser regeringen redovisar i skrivelsen.

3. Sveriges handlingsprogram för tillväxt och sysselsättning 2008–2010 (mp) av Per Bolund (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:N5 yrkandena 1–5, avslår motion 2008/09:N4 yrkandena 1 och 2 samt lägger skrivelse 2008/09:34 till handlingarna.

Ställningstagande

Hösten 2007 ställde sig riksdagen genom ett tillkännagivande i allt väsentligt bakom tre yrkanden i en motion (mp) som hade väckts i anslutning till regeringens uppföljning av det svenska Lissabonprogrammet för syssel-

sättning och tillväxt (skr. 2007/08:23, bet. 2007/08:NU5). Tillkännagivandet innebar att riksdagen uppmanade regeringen att det nu presenterade svenska handlingsprogrammet för perioden 2008–2010 borde innehålla en beskrivning av det som, utöver ambitionen att motverka felaktiga utbetalningar från de svenska trygghetssystemen, görs för att bekämpa sådant skattefusk som exempelvis användningen av svart arbetskraft. Utskottet ansåg också att frågor om social ekonomi och jämställdhet borde ges större utrymme i det nu aktuella handlingsprogrammet.

Mot denna bakgrund anser jag det vara anmärkningsvärt att ovan nämnda frågeställningar behandlas så flyktigt i regeringens nu aktuella skrivelse. Enligt min uppfattning borde ett tillkännagivande från riksdagen resultera i ett betydligt ambitiösare förhållningssätt till de aktuella frågorna än det regeringen uppvisar i skrivelsen. Denna min grundläggande uppfattning gör att jag finner det högst motiverat att, i likhet med vad som görs i motion 2008/09:N5 (mp), återupprepa flera av de krav som omfattades av nämnt tillkännagivande.

För det första vill jag poängtera att det inom ramen för Lissabonstrategin och dess genomförande inte ska överföras ytterligare beslutskompetens till EU. När det gäller de tre områden som Lissabonstrategin ska vila på är det särskilt viktigt att det inte sker ytterligare överflyttning av beslut, eller kompetens, inom socialpolitiken, utbildningspolitiken, arbetsmarknadspolitiken och den ekonomiska politiken.

Beträffande balansen i det svenska handlingsprogrammet är det uppenbart att avsaknaden av ett stabilt förankrat miljöben bidrar väsentligt till programmets instabilitet. Jag anser inte att de 24 riktlinjer som finns i Lissabonstrategin lever upp till målen om att klimat- och miljöfrågorna ska integreras naturligt för att strategin ska vara just tredelad – dvs. att socialpolitiken, den ekonomiska politiken och miljöpolitiken ska stödja varandra. För att inte miljöfrågorna helt ska tappas bort i arbetet med att ta fram någon form av uppföljning till den nu gällande Lissabonstrategin är det viktigt att Sverige arbetar för att dessa frågor mer konkret ska finnas med i strategin, samt att de tydligt finns integrerade i alla delar. Mot den bakgrunden anser jag att regeringen ska ta fram en svensk strategi innehållande konkreta förslag inom klimat- och havsmiljöfrågan att driva inom EU inför kommande uppdateringar av EU:s Lissabonstrategi.

Jag anser också att regeringen tydligare ska lyfta fram den sociala ekonomins förtjänster. Socialt företagande ger arbetsstillfällen, ofta även för människor som har svårt att klara konkurrensen på den reguljära arbetsmarknaden. Miljöpartiet har i partimotion 2005/06:Fi229 pekat på en rad förslag för att ta bort en del av de hinder som finns för aktörer inom den sociala ekonomin. Genom att studera denna motion bör regeringen kunna finna goda uppslag till vad som kan göras i Sverige på detta område. Jag anser också att regeringen, som en del i arbetet med genomförandet av Sveriges del av Lissabonstrategin, bör lära av andra länders arbete med social ekonomi och utarbeta en svensk strategi för socialt företagande.

Jag saknar också jämställdhetsarbetet som borde vara integrerat i samtliga riktlinjer. Nu tycks inte detta arbete tas på så stort allvar av regeringen.

Avslutningsvis kan jag konstatera att skrivelsen mest är att betrakta som en upprepning av regeringens budgetproposition för 2009. Min inställning till denna proposition överensstämmer med uppfattningen i Miljöpartiets partimotion 2008/09:Fi272 samt med det som framförs i de kommittémotioner gällande budgeten som Miljöpartiet har lämnat inom respektive utskotts beredningsområde. Jag väljer att inte upprepa dessa ståndpunkter här.

Mot denna bakgrund tillstyrks motion 2008/09:N5 (mp). Motion 2008/09:N4 (s) avstyrks.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2008/09:34 Sveriges handlingsprogram för tillväxt och sysselsättning 2008–2010.

Följdmotionerna

2008/09:N4 av Tomas Eneroth m.fl. (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att verka för att Lissabonstrategin även framöver ska betona en helhetssyn på tillväxt.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av en sammanhållen jobbpolitik för att stärka svensk konkurrenskraft.

2008/09:N5 av Ulf Holm och Mikaela Valtersson (båda mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det inom ramen för Lissabonstrategin och dess genomförande inte ska överföras ytterligare beslutskompetens till EU.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ta fram en svensk strategi innehållande konkreta förslag inom klimat- och havsmiljöfrågan att driva inom EU inför kommande uppdateringar av EU:s Lissabonstrategi.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att jämställdhetsarbetet ska vara integrerat i alla politikområden.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen utifrån riktlinjerna i Lissabonstrategin ska lägga fram förslag på konkreta åtgärder för att motverka klimatförändringar och främja en hållbar utveckling i Sverige.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen, som en del i arbetet med genomförandet av Sveriges del i Lissabonstrategin, bör lära av andra länders arbete med social ekonomi och mot bakgrund av svenska förslag inom området social ekonomi utarbeta en svensk strategi för socialt företagande.

BILAGA 2

De integrerade riktlinjerna

Makroekonomisk politik

- *Riktlinje 1:* Säkerställa ekonomisk stabilitet för hållbar tillväxt.
- *Riktlinje 2:* Trygga ekonomisk och finanspolitisk hållbarhet.
- *Riktlinje 3:* Främja en tillväxt- och sysselsättningsorienterad samt effektiv resursfördelning.
- *Riktlinje 4:* Säkerställa en löneutveckling som bidrar till makroekonomisk stabilitet och tillväxt.
- *Riktlinje 5:* Främja större samstämmighet mellan den makroekonomiska politiken, strukturpolitiken och sysselsättningspolitiken.
- *Riktlinje 6:* Bidra till en dynamisk och fungerande ekonomisk och monetär union.

Mikroekonomiska reformer för att öka Europas tillväxtpotential

- *Riktlinjerna 7 och 8:* Öka och förbättra investeringar i forskning och utveckling samt stödja alla former av innovation.
- *Riktlinje 9:* Underlätta spridning och faktisk användning av informations- och kommunikationsteknik samt utveckla ett informationssamhälle som omfattar alla.
- *Riktlinje 10:* Stärka den industriella basens konkurrensfördelar.
- *Riktlinje 11:* Främja en hållbar resursanvändning och stärka synergierna mellan miljöskydd och tillväxt
- *Riktlinje 12:* Utvidga och fördjupa den inre marknaden.
- *Riktlinje 13:* Säkerställa öppna och konkurrenskraftiga marknader inom och utanför Europa samt utnyttja globaliserings fördelar.
- *Riktlinje 14:* Skapa ett mer konkurrenskraftigt företagsklimat och stimulera privata initiativ genom bättre lagstiftning.
- *Riktlinje 15:* Främja en mer företagsvänlig kultur och skapa ett gynnsamt klimat för små och medelstora företag.
- *Riktlinje 16:* Utvidga, förbättra och sammanlänka den europeiska infrastrukturen och slutföra prioriterade gränsöverskridande projekt, med det särskilda syftet att uppnå en högre grad av integration av de nationella marknaderna inom det utvidgade EU.

Sysselsättningspolitiken i medlemsländerna

- *Riktlinje 17:* Genomföra en sysselsättningspolitik som syftar till att uppnå full sysselsättning, förbättra kvaliteten och produktiviteten i arbetet och öka graden av social och territoriell sammanhållning.
- *Riktlinje 18:* Främja en livscykelinriktad syn på arbete.

- *Riktlinje 19:* Sörja för en arbetsmarknad som är öppen för alla, göra arbete mer attraktivt och göra arbete lönsamt för arbetssökande, även för mindre gynnade personer och personer utanför arbetskraften.
- *Riktlinje 20:* Förbättra förmågan att möta arbetsmarknadens behov.
- *Riktlinje 21:* Främja flexibilitet i kombination med anställningstrygghet och minska segmenteringen av arbetsmarknaden, med vederbörligt beaktande av den roll som tillkommer arbetsmarknadens parter.
- *Riktlinje 22:* Sörja för en sysselsättningsfrämjande utveckling av arbetskostnader och mekanismer för fastställande av löner.
- *Riktlinje 23:* Utöka och förbättra investeringarna i humankapital.
- *Riktlinje 24:* Anpassa utbildningssystemet till nya kompetenskrav.

BILAGA 3

Strukturindikatorer. Sverige jämfört med övriga EU år 2007

Indikatorer	Sverige	EU15	EU27	Sverige bland de tre bästa	Sverige bland de tre sämsta
BNP per capita ¹	126,1	111,6	100		
Arbetsproduktivitet ²	115,3	110,2	100		
Sysselsättningsgrad ³ (%)	74,2	66,9	65,4	X	
män	76,5	74,2	72,5		
kvinnor	71,8	59,7	58,3	X	
äldre ⁴	70,0	46,6	44,7	X	
äldre män	72,9	55,3	53,9	X	
äldre kvinnor	67,0	38,1	36,0	X	
Långtidsarbetslösa ⁵ (%)	0,8	2,8	3,1	X	
Reg. skillnader i sysselsättn. ⁶	2,9	–	11,4	X	
män	2,4	–	9,3	X	
kvinnor	3,7	–	16,2	X	
Personer i risk för fattigdom ⁷	12	16	16	X	
män	12	15	15	X	
kvinnor	12	17	17		
Prisnivå	116,4	104,7	100		X
Utbildningsnivå ⁸	87,2	75,2	78,1		
män	85,4	72,2	75,4		
kvinnor	89,0	78,3	80,8		
Invest. i näringsl. (% av BNP)	15,8	18,7	18,8		X
Investeringar i FoU ⁹	3,73	1,86	1,84	X	
Utsläpp av växthusgaser ¹⁰	91,1	97,3	92,3		
Energiintensitet i ekonomin ¹¹	188,34	179,54	202,45		
Godstransporter relativt BNP ¹²	94,5	103,0	107,5		

Källa: Eurostats hemsida, Structural indicators, 2008-10-07.

1. Köpkraftsjusterad BNP, index EU 27 = 100.

2. Köpkraftsjusterad BNP per anställd person, index EU 27 = 100.

3. 15–64 år, andel av arbetskraften.

4. 55–64 år, andel av arbetskraften.

5. Arbetslös 12 månader eller längre, andel av arbetskraften.

6. Regionala skillnader i sysselsättning, variationskoefficient (åldersgrupp 15–64 år) på NUTS 2-nivå. År 2006.

7. Andel personer med disponibel ekvivalerad inkomst under fattigdomströskeln (satt till 60 % av nationell disponibel medianinkomst). Efter sociala transfereringar.

8. Andel med gymnasieutbildning bland personer 20–24 år.

9. Procent av BNP. För EU Eurostats uppskattning. År 2006.

10. Jämfört med basåret 1990 = 100 (i CO₂-ekvivalenter). År 2006.

11. Energiförbrukning i procent av BNP år 2006.

12. Inrikes godstransporter i procent av BNP mätt som tonvikt kilometer/BNP. År 2006.